

OBĆE ŠUMARSTVO

za samouke

za one, koji se žele izpitu lugalstva i pomoćnoga
šumarstva podvrći

kao i za sve

prijatelje šumarstva i narodnoga gospodarstva

u trojednoj kraljevini.

Napisa

Vladovj Köröškenji,

nadžumar županije zagrebačke.

U ZAGREBU.

Tiskom Dragutina Albrechta.

1873.

Odpisom vis. kr. namjestničkoga vieća trojedne kraljevine i odlukom visoke kancelarije dvorske od 15. srpnja 1867. na naše županije u smislu naredbe ministarstva za narodno gospodarstvo i rudarstvo od 1. siečnja 1858. naloženo je, da se po ovom članovi povjerenstva državnoga izpita, koji se po županijah obdržavati ima za lugare i pomoćno šumarsko osoblje, imenuju, što bje i učinjeno. Naša se vlastela pozivu više oblasti na temelju šumskoga zakonika I. ods. §. 22. svestrano odazvaše naloživši svojemu šumskom osoblju, da ovaj izpit već 20. listopada 1867. po visokoj naredbi u našem jeziku položi.

Nu ovomu se posljednjemu zahtjevu tim manje moglo zadovoljiti, što svako vlastelinstvo ima ponajviše stranacah, koji naš jezik jedva u toliko znadu, da se mogu s prostim pukom sporazumjeti; a i za samoga našinca bilo bi teško ovomu zahtjevu udovoljiti, buduć knjigah strukovnih neima, kojih svaka znanost u onom jeziku, u kojem se predavati ima, iziskuje; a kod pomanjkanja strukovnih knjigah neima ni pravoga ni valjanoga nazivoslovja. Na ovom temelju odgodjen je zahtievani izpit na njeko vrijeme, dok tih zapriekah nestane.

S toga odvažih se, ovo djelce sastaviti, da gospodi imajućoj se u buduće izpitu podvrći u pomoć priskočim. Ovo djelce, koje još za točno naobraženje služiti nemože, jer je znanost u kratko shvaćena, ima zadovoljiti svakomu, koji se izpitu nižemu podvrći želi.

Neka se nitko nečudi ovomu zahtjevu, više naše oblasti, kojemu naše osoblje nemože priviknuti a u naprednih šumskih krajevih jest obćenitim. Zašto da baš mi, koji se još najvećma izobiljem šumah ponositi možemo, te su nam glavni izvor blagostanja pučanstva, za našom braćom i susjedi zaostanemo odlikujući se svojim nutarnjim i vanjskim uredjenjem šumah. N. p. Česka, Kranjska, Koruška itd.

U sadanjem vieku osobito posljednih 20-25 god. obratiše po svoj Evropi najveću pozornost na šume, a mi još uvijek pokraj svih naredbah, pokraj svakim danom rastuće potrebe drvah, kod umnožavajućega se pučanstva i znatno rastućih drvnih cienah na šume nikakovu — žali Bože — pažnju nesvrćamo. Vlastnici povjeravaju dobro koje kakovim jagerom izkazavšim se svjedočbom, da su gdjegodjer kod kojega lovca učili, te zahtievaju, da se šume samo sieći imadu, misleć da su već zahtjevom zakonitim zadovoljili. Da puno njih imade, koji misle, da šumam netrieba pripomoći čovječje ruke, da mogu od sebe opet porasti i u bivše golemo stanje stupiti, u kojem su ju načeli; živih dokazah tomu imade po domovini našoj. Doista priroda tvoří čudesa, koja čovječanska ruka izvesti kadra nije, nu ipak zahtieva ona često pripomoći tvorne ruke čovječanske. Tamo, gdje je naravno pomladjenje manjkavo ili gdje ovo dobro neuspieva, ondje se mora umjetnim načinom t. j. ručnim pomladjivanjem u pomoć priteći.

Još ću ovdje na koncu dva primjera iz staroga i prastaroga vieka navesti, za dokaze: da se je već onda uvidjela potreboća štednje i pomoći čovječanske kod odgajanja šumah, kad jih je bilo u izobilju:

Godine 1219. izdade u Francezkoj Filip II. naredbu, po kojoj su se šume kao narodni imutak imale od višega činovnika upravljati, uvidivši, da je drvo objekt šume, za namirenje potrebstinah svagdanjih naroda neobhodno potreban.

Na glasu u rimskoj povjesti C. J. Caesar upravljao je sam šume, smatrajuć ih takodjer kao narodni imutak i temelj blagostanja ljudskoga.

I mi imamo već od godine 1514. stroge zakone kao i unajnovije vrieme al — žali Bože! — kod nas se za nje do sada hajalo i nehajalo, osobito za članke tićuće se haranja i pustošenja šumah. Nadajmo se, da će sadašnji po vladi postavljeni organi t. j. županijski nadšumari njihovu zadaću valjano i uspješno riešavati.

Pisac.

Uvod.

Skup postojećih propisah i pravilah glede postupanja, uživanja i čuvanja šumah sačinjava šumarstvo; postupanje polag ovih propisah nazivljemo šumarstvo u užjem; nauka i porabljenje zove se skupa nauka o šumarstvu u širjem smislu.

Neposredni objekt šumarstva je drvlje (Holzpfanze); ovo se dieli u:

- a. zeline (Kräuter), rastline sa stablikom i korienjem;
- b. bokor (Stauden), sa nestalnom stablikom a stalnim korienjem i
- c. šikarje i drveće (Sträuche und Bäume), sa stalnom stablikom, ovdje deblo, i korienjem. — Šikarje razlikuje se od drveća sa svojom većom ili manjom i jakom, izpravnom ili visećom ili plazećom stablikom, dočim drveće sad više sad manje izpravno deblo posjeduje. Deblo (Schaft) razgranjujuć se u njekoj visini na sve strane tvori krošnjju (Krone).

Pod šumom u obće razumjeva se svaka poveća izključivo ili većim dielom divjim drvećem obraštena ploha, koje je uzdržavanje i gojeuje sasvim prirodi prepušćeno; ovakove šume nazivljemo i prašume ili gvozdjenjake (Urwald). Je li je drvrljem obrašćena ploha točno odmjerene razprostranjenosti, tada tako sistematično uređjenu, odgojenu i svrsi shodno rabljenu šumu nazivljemo dubravom ili gajem (Forst). Skup nalazećega se drveća naziva se uzrastom (Bestand). Glede položaja šumah velimo igora (Gebirgswald), kada je u planinah a lug (Auwald), kada je u ravnica narasla.

Sastoji li se šuma samo iz jedne vrsti drveća, onda je to čisti uzrast (reiner Bestand) i nazivlje se hrastikom, bukvikom, jasenikom itd. prema tomu, kakó se iz samih hrastovah, bukavah, jasenah itd. sastoji. Nalaze li se dvie ili više vrsti drveća u kojemu razmjeru medju sobom pomješane, onda zovemo ju mješovitim uzrastom (gemischter Bestand). U ovih obiuh vrstih šume može u neznatnom razmjeru koja vrst drveća umetnuta (eingesprengt) biti.

Šumsko rastlinstvo dieli se na listavo i iglavo drveće,

§ 37.

Svaki prestupak ili zanemarenje propisah sadržanih u ovom zakonu, osim onih u § 28., za koje je posebna kazna ustanovljena, ima se kazniti novčanom globom od 5 do 200 for. austr. vriedn., koja će pripasti ubožkomu zavodu one občine, u kojoj je prekršaj počinjen.

Ako se novčana globa nebi mogla radi imućvenih okolnosti kaznjenika utjerati, to se ima promjeniti u kazan zatvora, uzimajući za svakih 5 forintih jedan dan zatvora.

Zaplijenjeno oružje imade se prodati na korist ubožkoga zavoda dotične občine.

§ 38.

Obstojeći ugovori o zakupu lova, u koliko se neslažu s ustanovami ovoga zakona stupaju izvan krieposti, čim ovaj zakon u život stupi.

§ 39.

Prekršaje lovskoga ovoga zakona iztražuje i kazni kotarski sud onoga kotara, u kojem je prekršaj počinjen, a koji scienu, da mu je naredbom ili presudom kotarskoga suda izdatom u smislu ovoga lovskoga zakona, krivo učinjeno, može proti istoj u roku od 14 danah, računajući od dana, kada mu je odnorna naredba ili presuda do znanja stavljena, uteci se na županiju, a proti odluci županije, ako bi prve molbe odluku preinačila, u istom roku na zemaljsku vladu.

§ 40.

Zagodom se utrnuje iztraga i kazan prekršaja lovskoga zakona ako u tri mjeseca računajući od dana, kada je prekršaj počinjen, proti okrivljeniku prijava učinjena nije.

§ 41.

Izvršba ovoga zakona povjerava se banu kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Kazalo.

	Strana
Predgovor	1
Uvod	3
I. Prirodopis šumskoga drveća.	
Prirodopis obće.	
Uvjeti klijanja i rasta bilja	4
O sastojinah u obće i životoslovju drveća	14
Sastav i sastojine cvjeta	17
Sastav ploda	18
Prirodopis posebni.	
Zadaća i razdielba posebnoga prirodopisa	19
Razdielba šumskoga drveća i šikarja	20
Lužnjak	23
Kitnjak	25
Cer	25
Bukva	26
Breza	27
Joha crna	28
Joha biela	29
Jasen prosti	30
Zimar oštropodni	31
Kesten prosti	31
Javor prosti	32
Javor klen	33
Javor mlieč	33
Grab	34
Briest prosti	35
Briest dugopetlji	36
Briest plutkasti	36
Lipa pozna	36
Lipa širolista	37
Jašika	38
Jagnjed	38
Topola biela	39
Biekva	39
Žukva	40
Iva	40
Jabuka	41

	Strana.
Kruška	41
Mukinja	41
Brekinja	42
Trešnja	42
Sremza	42
Jarebika	42
Oškuruš	43
Madjal	43
Bagrem	44
Smreka	45
Jela	46
Bor bieli	47
Bor crni	48
Borovac	48
Limba	49
Ariš	49
Tisa	50
II. Nauka o šumarenju.	
Razdjeljenje	52
Sadjenje i gojenje šume.	
U obće i razdjeljenje	52
Naravno pomladjivanje šume.	
Pojam o sječnji	53
Visoka šuma	54
Čista sječa	56
Opodna sječa	57
Preborna sječa	60
Sitna šuma	62
Prevršno šumarenje	63
Okresno šumarenje	64
Srednja šuma	64
o izboru uzgoja i vrsti drveća	65
o prednostih uzgojah	66
o izboru vrsti drveća	67
o pretvorbah uzgojah	68
Proredjivanje	69
Umjetno pomladjivanje.	
O potrebi umjetnoga pomladjivanja	71
Sjetva drveća	72
o nabavljenju sjemena	72
o čuvanju sjemena	73
o obradivanju tla	74
o dobi sjetve	74
o pokrivanju posijana sjemena	75
o posebnih štitilih	75

	Stranā.
o naĉinik sjetve	76
Sadnja drveća	76
Razsadnjak	76
Sjemenište	76
Nepravilno presadjivanje	77
Pravilno presadjivanje	77
Presadjivanje godišnjimi biljkami	80
Presadjivanje bilinah	80
Presadjivanje drveća	80
Presadjivanje na buturice	80
Presadjivanje na grudve	80
Sadnja korijenja	80
Sadnja klučecah	81
Sadnja motakah	81
Savijanje granah	81
Č u v a n j e š u m e .	
Ošteta po ljudih	82
Ošteta po prirodnih dogodjajah	90
Bura	90
Lom kitine i kršnja leda	92
Usov	93
Voda	94
Popješčina	95
Požar	96
Ošteta po životinjah	98
U p o t r i e b l j i v a n j e š u m e .	
O užitcih	102
Uporaba drva	102
Vrstenje drva	104
Štićenje drva	105
Unovćenje drva	106
O prouglenjivanju drva	107
Katranarenje	109
Pepelarenje	110
O prevozu	110
Na kopnu	110
Na vodi	114
O vrijednosti drva	114
Potonji užitci	116
Plod	116
Šiška i šešarica	117
Trava	117
Lišće	118
Cviet	120
Kora	120

Sok	120
Bokor	121
Šumsko poljetežtvo	121
Tlo, pjesak, treset i kamenje	121
Posrednji užitci	122

Svršetak. Kao dodatak.

Počela matematike u porabi na šumarstvo.

Pojam	126
Načela računice.	
Računi cijelim brojevima	128
Slomci	129
Pravilo trojno	133
Načela plohomjerstva.	
Pojam	134
O crti	135
O kutu	135
O trokutu	136
O četverokutu	137
O višekutniku	139
O okrugu	141
Načela tielomjerstva.	
Pojam	142
Kocka	142
Stup	143
Valj	144
Čunj	145
Načela mjeračine.	
Neposredno mjerenje izravnih crta u prirodi	146
Mjerenje manjih zemljišta	147
Nacrtanje izmjerenih slika	151
Zakon o lovu	153

Bitne pogriješke.

Strana	22	u redu	12	zgora Eronimus čitaj Evonymus
"	22	" "	12	zdola rosodrevina čitaj kosodrevina
"	28	" "	18	zgora kao gorivo je izvrstno čitaj gorivosti je izvrstne.
"	45	" "	12	zdola zaostavša čitaj zaostaje
"	60	" "	18	zgora sječnjom čitaj sječom
"	60	" "	16	zdola preporna čitaj preborna
"	67	" "	1	zdola uzdržati čitaj uzdržimo
"	68	" "	8	zgora kriepost čitaj kriepkost
"	68	" "	9	zdola odgoditi čitaj odgojiti
"	80	" "	3	zgora obēuva čitaj obēuvaju
"	82	" "	2	zgora šume čitaj šumi
"	82	" "	3	zgora šume čitaj šumi
"	83	" "	6	zgora posječena čitaj prosječena
"	84	" "	14	zgora starina čitaj starijim
"	87	" "	2	zgora dakle je čitaj dakle što je
"	87	" "	4	zgora nevrste drvo čitaj nevrste i drvo
"	88	" "	9	zgora providjeno čitaj providjene jesu
"	93	" "	8	zdola predmetah čitaj predjelih
"	93	" "	7	zdola rahli čitaj orahli
"	95	" "	5	zgora razlivene čitaj razlievana
"	95	" "	6	zgora vodah čitaj riekah
"	96	" "	1	zdola klimasto čitaj klinasto
"	100	" "	6	zgora Circulio čitaj Curculio
"	100	" "	16	zgora čitaj Ph. Bombix neustria
"	100	" "	19	ranac čitaj ronac
"	100	" "	7	zdola Zweizähniiger Kiefernkäfer čitaj Zweizähniiger Kiefernborckenkäfer
"	101	" "	5	zgora Lechen-Motte čitaj Lerchen-Motte
"	101	" "	9	zgora baluškar čitaj babuškar
"	116	" "	17	zdola ili ga umnožamo čitaj ili ako ga umnožavamo.
"	126	" "	4	zdola 1800 čitaj 1600
"	145	" "	6	zdola hvatih čitaj stopah.